

УДК 631.162:57

БІОЛОГІЯ ЯК ПЕРШОДЖЕРЕЛО В ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ

***С. М. Хомовий, кандидат економічних наук, асистент
Білоцерківський національний аграрний університет***

Розглянуто суть і місце рослин і тварин для аграрного виробництва. Запропоновано визначення «біологічна інформація», що використовується у виробничих сільськогосподарських процесах. Описано вплив показника продуктивності на зміну вартості біологічних активів в облікових процесах та можливі шляхи її корегування для об'єктивного висвітлення облікової інформації у звітності підприємств.

Біологічні активи, біологічна інформація, продуктивність, корегування вартості активів.

Діяльність людини у сфері сільського господарства суттєво відрізняється від її діяльності в інших сферах. Якщо в промисловості й будівництві все відбувається за участю людини, то в сільськогосподарському господарстві біологічні процеси в житті рослин і тварин, їх зростання, дозрівання і загибель, протікають під впливом сил природи без прямої участі людини. Водночас людина, володіючи інформацією про них може впливати на ці процеси, спрямовуючи їх у певне русло й використовуючи у власних інтересах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом багатьох років дослідженням біологічної складової обліку виробничих процесів займалося багато вітчизняних вчених, таких як Г. Г. Кірейцев, В. М. Жук, В. В. Гришко, Я. В. Соколов, Л. К. Сук, Е. И. Базаров, М. Ф. Кулик, та зарубіжних – Ф. Кене, П. Друкер, Х. Штрубенхофф.

Мета дослідження – висвітлити можливі шляхи відображення біологічних особливостей організмів, що використовуються в процесах виробництва сільськогосподарської продукції в бухгалтерському обліку.

Виклад основного матеріалу. Біологія – це сукупність наук про живу природу та істот, що населяють Землю, їхні функції, спадковість, мінливність; про зв'язки між живими істотами з неживою природою [1].

Взаємозв'язок, взаємозалежність і взаємодія біологічних потреб та інших способів використання природних джерел або ж застосування штучних засобів створення всього значущого для їх задоволення становить основний біологічний закон життєво-активних організмів (рослин і тварин).

Для з'ясування значущості задоволення біологічних потреб у життєдіяльності живих організмів, що використовуються в аграрному виробництві, доречним, на наш погляд, є застосування способів розв'язання цих проблем у людей. У зв'язку з цим, своєчасним є також застосування методу порівняння життєдіяльності організмів рослин, тварин та людей, їх біологічних потреб.

Рослина – це один із видів організмів, одна із форм існування та розвитку живої матерії. Рослинний світ є життєвим середовищем, яке, поперше, є особливим рослинним типом забезпечення біологічних потреб живого організму, а по-друге, є фундаментальною, первинною основою – природною сферою «виробництва».

Найважливішою особливістю рослинного «способу виробництва» є те, що рослини, живлячись неорганічними речовинами ґрунту (вода, іони мінеральних речовин) та такими складовими атмосфери, як повітря, сонячні промені, вода, створюють найрізноманітніші за властивостями органічні речовини. У подальшому вони через їжу засвоюються організмами тварин і людей.

Тварина – це визначена природою єдність біологічних потреб і здібностей до здобуття всього потрібного для життя та здійснення всіх важливих життєвих процесів [2, с. 39].

Забезпечення біологічних потреб живих організмів становить умову сільськогосподарського виробництва та напями удосконалення бухгалтерського обліку.

Бухгалтерській науці вже давно пора змиритися з тим, що тварина й рослина є основою сільськогосподарського виробництва, біологічними істотами, до яких потрібно застосовувати специфічні методи обліку.

Вперше поєднати біологічні закони з інформацією економічних процесів виробництва спробували фізіократи за допомогою енергетичних показників, основоположником яких був французький економіст Франсуа Кене. У ХІХ столітті С. А. Подолинський наполягав на підрахунку цих процесів у сільському господарстві. Учений обґрунтував ідею «абсолютного збільшення енергетичного бюджету» як головну мету людства [6, с. 98]. Академіком В. І. Вернадським уперше було виокремлено поняття «біосфери» та «живої економіки», яка поставила нові вимоги до бухгалтерського обліку [3, с. 257].

На сьогодні, на нашу думку, варто було б виокремити в методиці обліку сільськогосподарського виробництва й окремий розділ «біологічна складова виробництва», що буде відображати таку інформацію. Під «біологічною інформацією» ми розуміємо дані із забезпечення життєдіяльності окремо взятого живого організму.

До різновидів біологічної інформації відносять генетичну інформацію та природні особливості догляду за живими організмами, що забезпечують цілісність видів [7].

Генетика (складова біології) як наука виникла внаслідок практичних потреб виробництва. Основною ознакою генетичних напрацювань, що має безпосередню зацікавленість з боку бухгалтерського обліку володіє такий показник, як продуктивність сільськогосподарських рослин або тварин. Продуктивність (англ. *productivity*) – це кількість і якість продукції, яку одержують за певний період (добу, місяць, рік, протягом життя) від рослини або тварини, що визначається спадковістю, залежить від виду, породи, вікових та інших особливостей [8].

Згідно з Методичними рекомендаціями з оцінки продуктивності однієї голови основного стада великої рогатої худоби, свиней і овець визначають за величиною витрат на вирощування цієї голови, що складається з витрат на вирощування живої маси тварин та витрат на формування їх племінних і продуктивних якостей. На основі нормативних розрахунків визначають співвідношення складових витрат на формування живої маси тварин та їх продуктивних якостей. Установлено, що в середньому в країні із загальної суми витрат частка на формування продуктивних якостей великої рогатої худоби, свиней, робочої худоби становить 20 %, овець – 23 % [5, с. 65]. Решту витрат за цими видами тварин відносять на вирощування живої маси.

Для оцінки продуктивності худоби використовують також дані про живу масу тварин, вік і рівень продуктивності, період господарського використання кожної голови або групи тварин (кількість лактацій, опоросів, окотів), індекси зміни продуктивності корів залежно від лактації в перерахунку на базисну жирність молока, собівартість вирощування 1 кг живої маси. Під час оцінки племінних тварин основного стада враховують також показники їх класності, наявність запису до державної племінної книги та інші показники, що характеризують племінні якості тварини.

У підручнику «Облік сільськогосподарської продукції» за редакцією В. М. Жука [5] під час визначення вартості корів витрати на формування продуктивних якостей пропонують корегувати коефіцієнтом, який враховує рівень продуктивності худоби, починаючи з надоїв у 2000 кг на 1 корову. Проте, на наш погляд, правильніше було б для України використовувати середньостатистичні надої нашої держави та починати з показника в 4100 кг/корову (таблиця).

Серед основних обліково-нормативних документів, що виокремлюють сільське господарство в групу біологічного виробництва, можна виділити МСБО 41 «Сільське господарство» та П(с)БО 30 «Біологічні активи».

МСБО 41 «Сільське господарство» у своєму змісті вказує на присутність і характер обліку біологічних особливостей сільськогосподарського виробництва у формі визначення біологічної трансформації та поділу її на типи.

Біологічна трансформація – це процеси росту, дегенерації, продукування та відтворення, які спричиняють якісні та кількісні зміни біологічних активів. Біологічна трансформація характеризується такими типами: 1) ріст (збіль-

шення кількості або поліпшення якості тварини чи рослини); 2) дегенерація (зменшення кількості або погіршення якості тварини чи рослини); 3) відтворення (утворення нових живих тварин або рослин). Кірейцев Г. Г., аналізуючи національний аналог МСБО 41 «Сільське господарство», вказав на вкрай недостатній на сьогодні рівень його методологічної чистоти й наголошував на необхідності проведення подальших досліджень щодо удосконалення системи обліку біологічних особливостей [4, с. 7].

Коефіцієнти корегування залишкової вартості продуктивних якостей корів залежно від надою молока

Надій молока від 1 корови, кг	Коефіцієнт зростання вартості продуктивних якостей	Надій молока від 1 корови, кг	Коефіцієнт зростання вартості продуктивних якостей
4100	-	6200	1,160
4200	1,008	6300	1,168
4300	1,016	6400	1,176
4400	1,024	6500	1,184
4500	1,032	6600	1,192
4600	1,040	6700	1,200
4700	1,048	6800	1,208
4800	1,056	6900	1,216
4900	1,064	7000	1,224
5000	1,072	7100	1,232
5100	1,080	7200	1,240
5200	1,088	7300	1,248
5300	1,096	7400	1,256
5500	1,104	7500	1,264
5600	1,112	7600	1,272
5700	1,120	7700	1,280
5800	1,128	7800	1,288
5900	1,136	7900	1,296
6000	1,144	8000	1,304
6100	1,152	> 8100	1,320

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» призначений для бухгалтерського відображення сільськогосподарської діяльності. У ньому визначено методологічні засади формування облікової інформації про біологічні активи й сільськогосподарську продукцію та розкриття її у фінансовій звітності. Впровадження цього стандарту внесло принципово новий порядок обліку доходів і витрат аграрної діяльності в Україні, оцінки надходження продукції, активів, визначення фінансових результатів діяльності сільськогосподарських товаровиробників, проте саме біологічних особливостей обліку там майже не було.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, рослини і тварини є основними елементами та невід'ємними складниками сільськогосподарського виробництва. Здобутки в дослідженні суті та форм взаємозалежності біологічних особливостей організмів в аграрному сек-

торі економіки та облікових процесів наводять на думку про доречність виокремлення їх у методах бухгалтерського обліку нового напрямку.

Список літератури

1. Біологія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. Буян І. В. Ринкова система праці – сучасна економічна форма взаємодії біологічного, духовного, соціального в людині з природою / І. В. Буян // Економічна теорія і соціологія. – 2011. – №4. – С. 38–51.
3. Вернадский В. И. Биосфера и ноосфера / В. И. Вернадский; предисловие Р. К. Баландина. – М. : Айрис-пресс, 2004. – 576 с.
4. Кірейцев Г. Г. Бухгалтерський облік та науковці, що генерують ідеї його розвитку / Г. Г. Кірейцев // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2008. – №20 (221). – С. 3–7.
5. Облік сільськогосподарської діяльності : навчальний посібник / за ред. В. М. Жука. – К. : Видавництво ТОВ «Юр-Агро-Веста», 2007. – 368 с.
6. Подолинський С. А. Вибрані твори / С. А. Подолинський; [упоряд. Л. Я. Корнійчук]. – К. : КНЕУ, 2000. – 328 с.
7. Поняття інформації та основні форми її подання [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://5ka.at.ua/load/informatika_programuvannja_ponjattja_informaciji_ta_osnovni_formi_jiji_podannja/23-1-0-713.
8. Українська радянська енциклопедія : у 12-ти томах / за ред. М. Бажана. – 2-ге вид. – К. : Гол. редакція УРЕ, 1974–1985.

Рассмотрена сущность и место растений и животных в аграрном производстве. Предложено определение «биологическая информация», которая используется в производственных сельскохозяйственных процессах. Описано влияние показателя производительности на изменение стоимости биологических активов в учетных процессах и возможные пути ее корректировки для объективного освещения учетной информации в отчетности предприятий.

Биологические активы, биологическая информация, производительность, корректировка стоимости активов.

The essence and location of plants and animals for agricultural production. Determination is offered «biological information» which is used in productive agricultural processes. Influence of index of the productivity is described on the change of cost of biological assets in registration processes and accordingly possible ways of her adjustment for objective illumination of accounting information in accounting of enterprises.

Biological assets, productivity, adjustment of cost of assets.